

Suggesties voor Provinciale Verkiezingsprogramma's over de energietransitie

Een warm huis, genoeg elektriciteit voor je bedrijf en een elektrische auto of een trein om op het werk te komen. Dit zijn basisbehoeftes van iedereen; die momenteel onder druk staan. De beschikbaarheid van betaalbare energie is minder vanzelfsprekend geworden. De prijs van fossiele brandstoffen schommelt iedere dag als gevolg van oorlogen waar we geen grip op hebben. We willen minder afhankelijk worden van import en de energierekening stabiel en meer voorspelbaar maken. Daartoe moeten we meer energie besparen en meer energie van eigen bodem opwekken en opslaan. We moeten onze elektriciteitsnetten verzwaren en ons energiesysteem aanpassen om in te spelen op het veranderende aanbod van (schone) energie uit zon, wind of lokale warmte. Dat lukt alleen als we genoeg ruimte bieden aan het energiesysteem van de toekomst.

Het Regioteam Energietransitie helpt programmacommissies van provinciale politieke partijen met suggesties voor de onderwerpen klimaat en energie. Deze voorstellen dienen als inspiratie bij het schrijven van het verkiezingsprogramma voor de Provinciale Statenverkiezingen van 2027. Het Regioteam heeft voor elke provincie een coördinator die graag met programmacommissies meedenkt. We wensen alle betrokkenen bij het opstellen van de verkiezingsprogramma's veel succes met deze belangrijke taak.

Energie van eigen bodem

Wie niet langer durft te vertrouwen op onbeperkte aanvoer van aardgas of olie uit onbetrouwbare landen, kan maar beter werken aan zoveel mogelijk energie van eigen bodem. Eens te meer omdat we steeds méér elektriciteit gaan gebruiken in de industrie, het verkeer en voor de verwarming. Dat loopt al lekker: meer dan de helft van onze elektriciteit komt uit schone bronnen. Ook het aandeel groen gas in de energiemix groeit ieder jaar. Om te voorkomen dat er van bovenaf besloten wordt hoe we meer schone energie opwekken, maakten provincies samen met gemeenten en andere partijen onderling afspraken in de zogenaamde Regionale Energie Strategieën. Uiteraard houden we vast aan die ambities en afspraken voor 2030 en gaan we het gesprek aan over verdere uitrol van duurzame energie na 2030.



Ruimte vinden voor energieprojecten

De belangrijkste taak voor de provincie is ruimtelijke ordening. Daarmee is de provincie cruciaal voor de energietransitie, want die vraagt veel van onze zichtbare ruimte. Nu komt voornamelijk onze energie uit het buitenland. En wordt het onder de grond getransporteerd, via het gasnet. In de toekomst gaan we steeds meer energie opwekken in het zicht. Denk aan elektriciteit van windmolens en zonnepanelen. Die energie brengen we met name boven de grond naar onze huizen en bedrijven, bijvoorbeeld via hoogspanningsmasten en elektriciteitsstations. Ook de aanleg van het infrastructuur voor bijvoorbeeld groene waterstof is ingrijpend.

De provincie heeft de taak om al deze belangrijke projecten zorgvuldig en snel in onze leefomgeving in te passen. Tegenwoordig duurt het vaak vele jaren om een geschikte locatie te vinden voor bijvoorbeeld een groot elektriciteitsstation. Dat is te lang. We moeten sneller knopen doorhakken om locaties te vinden voor energie(infrastructurele)projecten.

Het elektriciteitsnet

In de regeling zelf staat geen maximum voor het aantal aan te vragen woningen maar op de website van RVO wel (maximaal 250, de ondergrens voor een WIS aanvraag). Beter zou zijn om maatwerk toe te staan, zodat projectgebieden (al dan niet overlappend met een WIS) niet gedeeltelijk buiten de boot belanden.

Op sommige momenten is er te veel vraag naar of aanbod van elektriciteit en ontstaan er files op het elektriciteitsnet: netcongestie. Verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet is cruciaal. Daarnaast moeten we slimmer gebruik maken van de rustige momenten op het stroomnet.

- We onderkennen dat de uitbreiding van het elektriciteitsnet cruciaal is voor economische ontwikkeling en verduurzaming van woningen en mobiliteit. We zorgen voor locaties en ruimte voor de broodnodige elektriciteitsstations en hoogspanningsmasten.
- We stimuleren lokale elektriciteitsproductie en opslag op plaatsen waar vaak veel vraag naar stroom is: Lokale opwek van energie kan bedrijven ruimte geven, ook bij een vol stroomnet. We kijken hoe we gelijktijdige opwek en gebruik van stroom kunnen bevorderen.
- We versnellen de doorlooptijden van projecten voor energie-infrastructuur. We streven naar twee jaar bouwen en twee jaar praten, in plaats van twee jaar bouwen en acht jaar praten.



Op bezoek bij TenneT, Nieuwdorp



- We zijn terughoudend met het aanwijzen van nieuwe natuur- en cultuurlandschappen die de realisatie van energie-infrastructuur bemoeilijken of zelf onmogelijk maken.
- We kopen nu al strategisch grond aan voor hoogspanningsverbindingen en transformatorstations, of helpen netbeheerders daarmee: Een belangrijke vertragingfactor is de aankoop van grond voor uitbreiding van infrastructuur.
- We geven gemeentes, naar Duits voorbeeld, nu al de opdracht om twee procent van hun grondgebied te reserveren voor de energietransitie. En we laten gemeentes nu al locaties aanwijzen voor de uitbreiding van energie-infrastructuur.
- We kiezen voor een slimme mix van zon, wind, opslag en flexibel gebruik van stroom. Zon en wind leveren vaak op andere momenten energie. Door die bronnen lokaal beter te combineren, gebruiken we het stroomnet gelijkmatiger en voorkomen we dat nieuwe woningen, bedrijven en laadpunten onnodig lang moeten wachten op extra netcapaciteit.

Energie opwekken in de regio

- We zetten in op de door groei van zonne- en windenergie op land. Om in de toekomst zeker te zijn van energie en minder afhankelijk te worden van het buitenland, moeten schone energiebronnen op land de komende jaren verder doorgroeien.
- We houden ons aan de gemaakte afspraken voor lokaal eigendom bij zonne- en windprojecten. We streven ernaar dat minstens de helft van ieder zonne- en windpark in handen van de gemeente, energiecoöperaties, inwoners en andere lokale partners komt. Zo zorgen we ervoor dat de lokale omgeving meeprofiteert van de opgewekte energie in hun buurt.
- We ondersteunen de oprichting en groei van energiegemeenschappen en energyhubs. Inwoners, ondernemers en energiecoöperaties kunnen zo samen energie opwekken, opslaan en onderling delen. De provincie helpt met kennis, netwerk en waar nodig financiering. Samen met organisaties die energiegemeenschappen vertegenwoordigen en bedrijven die een energyhub (willen) vormen zorgen we dat de voordelen van de energietransitie zoveel mogelijk lokaal terechtkomen.
- Regio's en provincies maken afspraken met het Rijk over de hoeveelheid extra opwek van zonne- en windenergie die er in de toekomst bij moet komen om te voldoen aan genoeg aanbod van schone, lokale stroom om ontwikkelingen mogelijk te blijven maken.



Zon- en windpark Koningspleij, Arnhem



Zonne-energie

- We stimuleren mogelijkheden waarmee onze schaarse ruimte voor meerdere toepassingen tegelijkertijd kan worden ingezet. Zonne-energie biedt veel kansen voor dit meervoudige ruimtegebruik.
- Er is nog veel potentie om daken te voorzien van zonnepanelen. We ondersteunen gemeenten bij het opstellen van gezamenlijke inkoopacties en bij het maken van afspraken met woningcorporaties om ook huurders aan zonnestroom te helpen.
- We stimuleren zonnepanelen op parkeerterreinen (solar carports).
- We zetten in op de combinatie van landbouw en het opwekken van zonne-energie op dezelfde grond. Dit zorgt voor een aanvullend verdienmodel voor boeren, die ook de zon van eigen grond kunnen oogsten.
- De opgaven voor energie, natuur en ruimte worden nog te vaak los van elkaar aangepakt, waardoor oplossingen elkaar in de weg zitten. Door deze opgaven te verbinden, bijvoorbeeld via zonneparken die energie opwekken én de natuur versterken, ontstaat een aanpak die meerdere doelen tegelijk dient. Zo benutten we schaarse ruimte beter en versterken we onze energievoorziening en leefomgeving.
- We passen zonneparken mooi in het landschap in.
- We kijken naar de mogelijkheden voor zonneparken als warmtebron voor een lokaal warmtenet, om daarmee het volle stroomnet te omzeilen.



Zonnepark Ficarystraat, Ewijk



Agri-PV Symbizon, Almere

Windenergie

Windenergie is een perfecte aanvulling op zonnestroom, omdat het vaak waait als de zon niet schijnt. En andersom. We zorgen voor genoeg zoekgebieden voor windenergie. Als een initiatief helpt om (duurzame) ontwikkelingen mogelijk te maken, werkt de provincie mee om te bezien of een project binnen de randvoorwaarden past. We helpen initiatiefnemers bestaande windplannen uit te voeren.

- Extra opwek van windenergie kan helpen om op plekken waar de vraag naar elektriciteit soms groter is dan het net aan kan, ontwikkelingen als woningbouw of



bedrijfsuitbreidingen mede mogelijk te maken. Vooral daar krijgen nieuwe initiatieven (bij voorkeur van lokale burgergroepen of ondernemers, zodat die kunnen meeprofiteren van de opbrengst) de ruimte.

- Om hinder tegen te gaan, past elke molen binnen de landelijke normen voor geluid, slagschaduw en externe veiligheid.
- We nemen regie en trekken het bevoegd gezag naar ons toe als het gemeenten om welke reden dan ook niet lukt om bestaande windplannen binnen een redelijke termijn uit te voeren.
- We maken het mogelijk dat oude windmolens worden vervangen door nieuwere, efficiëntere modellen. Zo kunnen we met evenveel windmolens meer energie opwekken.
- We vereenvoudigen de verlenging van de levensduur van bestaande windmolens, zodat goed functionerende windmolens na een grondige controle een paar jaar langer energie kunnen opwekken.
- We staan kleine windturbines tot 30 meter ashoogte toe bij agrariërs en bedrijventerreinen met mkb'ers, zodat zij hun eigen energie kunnen opwekken.



Windpark Hoge Vaart zuid, Dronten

Groen gas

Groen gas is een duurzaam en goed alternatief voor aardgas. Van mest, afval, rioolslib en reststromen uit de landbouw die niet meer geschikt zijn voor menselijke of dierlijke consumptie, wordt groen gas geproduceerd door middel van vergisting. Dat past in een circulaire economie. Groen gas is energie van eigen bodem die direct kan worden ingevoerd op het bestaande gasnet, zonder aanpassingen bij inwoners of bedrijven, en ons minder afhankelijk maakt import.



Groengas Biovalue, Cothen

Mits juist verwerkt, leidt mestverwerking bovendien tot een vermindering van stikstof- en methaanemissies. Het Rijk gaat het bijmengen van groen gas verplichten. Dat vraagt de komende jaren een aanzienlijke opschaling van groen gasproductie.

- We helpen (gemeenten) bij het vinden van productielocaties voor groen gas. De opschaling vraagt niet alleen mono-mest vergisting maar ook grootschaliger co-vergisting op industrieterreinen.



- We zorgen voor zorgvuldige en snelle vergunningsprocedures, ook door omgevingsdiensten.
- We geven ruimte aan projecten waarmee kan worden aangetoond dat mestvergisting zorgt voor stikstofreductie en nieuwe grondstoffen oplevert.
- We dragen de voordelen van groen gas uit, zodat er meer acceptatie voor de opschaling van deze techniek ontstaat.

Opslag van energie en warmte

De ontwikkeling van opslag markeert een nieuwe fase van de energietransitie. Opslag is essentieel om netcongestie te verminderen, leveringszekerheid te verhogen, hernieuwbare energie beter te benutten en ons energiesysteem toekomstbestendig te maken. Daarom zetten wij actief in op het mogelijk maken en versnellen van energieopslag.

- We stimuleren de opslag van warmte en koude en maken er ook ruimte voor. Dat geldt ook voor batterijen. We maken heldere en haalbare regels, zodat initiatiefnemers snel aan de slag kunnen. Daarbij houden we ruimte voor innovatie, gezien de snelle ontwikkelingen in de sector.
- Speciaal bij de ontwikkeling van elektriciteitsstations reserveren we nu al ruimte voor energieopslag, zodat we netcongestie op de juiste plekken effectief kunnen aanpakken, ook in de toekomst.
- Bij grootschalige batterijprojecten pakken we een actieve rol in het vroegtijdig samenbrengen van ontwikkelaars en netbeheerders. Zodra een project zich aandient, gaan we zo snel mogelijk met alle betrokken partijen om tafel, zodat duidelijk wordt of en hoe het project gerealiseerd kan worden. Dit versnelt kansrijke opslagprojecten en voorkomt vertraging bij initiatieven die niet haalbaar blijken, waardoor we gericht kunnen doorpakken met oplossingen die echt bijdragen aan het energiesysteem.
- We sluiten aan bij bestaande richtlijnen en voorkomen extra regelgeving die de ontwikkeling van opslag kan vertragen.
- We stimuleren het gebruik van elektrische (deel)auto's die technisch geschikt zijn te leveren aan het net en zoals opslag kunnen dienen en lokaal netcongestie helpen verminderen.



Aardwarmtelocatie, Trias Westland, Alkmaar



Wonen

Om inwoners te beschermen tegen de voortdurend schommelende aardgasprijzen, helpen we gemeenten bij het verduurzamen van woningen en overschakelen op schone bronnen van warmte.

- We helpen gemeenten om tijdig (uiterlijk eind 2027) per wijk de keuze tussen individueel (warmtepompen) of collectief (warmtenetten) te maken in hun Warmteprogramma's, zodat de juiste techniek op de juiste plek wordt uitgerold en burgers en bedrijven weten waar ze aan toe zijn.
- We geven ruim baan aan de warmtebronnen en grootschalige warmteopslag die huishoudens moeten gaan verwarmen, zoals biogas, restwarmte, warmte uit de bodem en de aarde en warmte uit water. We zorgen dat deze benut worden door inspanningen te intensiveren en tijdig gemeenten en initiatiefnemers te helpen met de benodigde vergunningverlening.
- We benutten restwarmte van bestaande installaties voor verwarmen van huishoudens, om ontwikkeling van hernieuwbare warmtebronnen de tijd te geven als deze nog niet direct voor handen zijn, als wordt voorzien dat in verloop van jaren de hoeveelheid beschikbare restwarmte uit deze installaties kan afnemen.
- We onderzoeken waar we gebruik kunnen maken van de potentie van de bodem en onze rivieren om warmte en koude te onttrekken. Dat kan gebruikt worden om huizen, gebouwen en/of kassen mee te verwarmen en te koelen. Dit zijn duurzame en lokale alternatieven voor aardgas.
- We zetten een provinciaal of regionaal warmtebedrijf op. Op die manier ondersteunen we onze gemeenten met de warmtetransitie en helpen we huishoudens van het aardgas af te stappen.



Duurzame woningen, Hoorn



- We versterken de positie van warmtegemeenschappen (lokale collectieven van bewoners die samen werken aan een duurzame en betaalbare warmtevoorziening voor hun buurt) zodat bewoners en lokale coöperaties actief kunnen meedoen in de warmtetransitie. Lokaal eigenaarschap kan het draagvlak vergroten en de uitrol van warmtenetten in wijken en dorpen versnellen.
- We stimuleren inwoners en buurten bij het slim gebruiken van energie door het inzetten van zogenaamde energie management systemen in woningen en op buurtniveau.



Verduurzaming wijk met bewoners, Amsterdam

Verkeer

Om af te komen van geïmporteerde olie en om de lucht schoner en gezonder te maken, stappen we over op elektrisch rijden, deelmobiliteit en meer openbaar vervoer.

- We vergroten de bereikbaarheid van banen met het openbaar vervoer.
- We zetten erop in dat al het regionaal openbaar vervoer waarvoor de provincie concessiehouder is, volledig emissievrij is in uiterlijk 2030.
- We maken deelmobiliteit aantrekkelijker door een groter aanbod en gunstiger voorwaarden voor aanbieders en consumenten.
- We stimuleren de ontwikkeling van (semi)publieke laadpleinen om de grote groei van elektrisch vervoer bij te benen. Dat kan met subsidies, snelle vergunningverlening en het vinden van locaties.
- We stimuleren het (bij)plaatsen van laadpalen om de grote groei van elektrisch rijden bij te benen en we zorgen dat deze als het kan ook slim gebruikt kunnen worden zodat ze helpen netcongestie tegen te gaan.
- We benutten het inkoopbeleid van de provincie om het voertuigenpark van de provincie volledig zero-emissie te maken.
- Provincies besteden veel geld aan het onderhoud van infrastructuur. We bevorderen in de aanbestedingen voor het onderhoud zoveel mogelijk duurzame aspecten, zoals het gebruik van elektrische mobiele werktuigen, verantwoorde materialen en energiebesparing tijdens het project.



Solar parking de Kuil, Bussum



Fabrieken en bedrijven

We willen fabrieken die veel fossiele energie gebruiken helpen over te stappen op schone energiebronnen en efficiënter met energie om te gaan. Zo blijft onze industrie – en daarmee onze werkgelegenheid – in onze provincie en verplaatsen we onze CO₂-uitstoot en onze banen niet over de grens.

Bedrijventerreinen zijn hard aan het verduurzamen om minder afhankelijk te worden van onzekere fossiele energie uit het buitenland. Hierbij lopen ze steeds vaker tegen het volle stroomnet aan.

Samenwerkingsverbanden tussen de provincie, bedrijven, en gemeenten helpen enorm om toch verduurzaming en bedrijfsontwikkelingen mogelijk te maken. Bedrijventerreinen hebben van de provincie ruimte voor lokale energieopwekking en opslag nodig, zoals zonnepanelen, windmolens en batterijen. Hierdoor hoeven ze niet te wachten tot de netbeheerder tijd heeft om een extra stroomkabel naar hun terrein aan te leggen.

- We werken mee aan het mogelijk maken van energieopwekking en opslag rond bedrijventerreinen. Dat helpt bedrijven verder te kunnen groeien en verduurzamen.
- We stimuleren energiehubbs die bedrijven in staat stellen uit te breiden en te verduurzamen, ondanks netcongestie. Dat doen we met subsidieregelingen voor haalbaarheidsscans en realisatiemaatregelen.
- We versnellen de overstap van fossiel energiegebruik naar duurzaam energiegebruik bij grote fabrieken. Elektriciteit is gemiddeld genomen drie keer efficiënter dan fossiele energie. We nemen als provincie een regierol om grootverbruikers te helpen met elektrificatie en energie-efficiëntie. En we onderzoeken met welke financiële middelen onze fabrieken kunnen worden geholpen.
- We versnellen verduurzaming van de lokale industrie. Dit kan onder meer via elektrificatie, groen gas, groene waterstof en geothermie. Elektriciteit is gemiddeld genomen drie keer efficiënter dan fossiele energie. We nemen als provincie een regierol om grootverbruikers te helpen met verduurzaming en energie-efficiëntie. En we onderzoeken met welke financiële middelen onze fabrieken kunnen worden geholpen.
- We nemen een regisserende rol in energiebesparing door het belang van handhaving nadrukkelijk te agenderen, gemeenten en omgevingsdiensten te ondersteunen bij prioritering en uitvoering, en toe te zien op een consistente aanpak van energiebesparing bij bedrijven. Zo draagt versterkte handhaving bij aan het realiseren van provinciale doelen op het gebied van energiebesparing, verduurzaming en een gezonde leefomgeving.



Windpark RWE, Eemshaven



- We ondersteunen innovatie en pilotprojecten, bijvoorbeeld op het gebied van waterstof, (rest)warmte, circulaire economie en hernieuwbare energie.

Over het Regioteam Energietransitie

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE), Holland Solar, Energie-Nederland, NedZero en Energy Storage NL werken samen om de energietransitie op regionaal niveau te ondersteunen in het Regioteam Energietransitie. Het team vertegenwoordigt marktpartijen in de energietransitie bij lokale overheden en energieregio's.

Contact: regio@nvde.nl

Over de beelden

De beelden zijn ter illustratie gemaakt op locaties die meededen aan de jaarlijkse Open Energiedag (www.openenergiedag.nl). Elke derde zaterdag van september openen projecten hun deuren voor bezoekers.

